

KWARTALNIK GORCZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO
NR 41 LATO 2014

**Z WIZYTĄ W DRAWIEŃSKIM
PARKU NARODOWYM**

SPOTKANIE Z WYDRĄ

**QUESTING W PARKU DWORSKIM
W PORĘBIE WIELKIEJ**

HISTORIA BASI

GORCE W OBIEKTYWIE

ŁĄKA STORCZYKOWA. FOT. MAREK RUCIŃSKI

ZIŁTOROŚLA Z CHABREM MIĘKKOWŁOSYM. FOT. MAREK RUCIŃSKI

OD REDAKCJI

Przed nami lato, ulubiona pora roku nie tylko uczniów. Coraz dłuższe dni zachęcają do spędzania czasu na świeżym powietrzu. Jest to dobra okazja do podglądania przyrody i zmian w niej zachodzących. W tym okresie polany zachwycają bogactwem barw i zapachów kwitnących roślin, które wabią liczne owady. Wdzięcznym obiektem obserwacji są motyle. Podczas wędrowki zatrzymajcie się na kolorowej łące, a być może będziecie świadkami fascynujących zdarzeń z życia kwiatów i owadów. Swoimi spostrzeżeniami podzielcie się z Czytelnikami „Salamandry”. Najciekawsze relacje zamieścimy na łamach kwartalnika, a autorzy otrzymają nasze nowe wydawnictwa

Bohaterem numeru jest sympatyczna przedstawicielka Łasicowatych – wydra. Poznacie historię Basi, małej gorceńskiej wydry. Podążając szlakiem polskich parków narodowych odwiedzimy Drawieński Park Narodowy. Może ktoś z Czytelników „Salamandry” skorzysta z zaproszenia i odwiedzi go podczas wakacji.

Gorąco zachęcam do lektury naszego czasopisma, mam nadzieję, że każdy znajdzie coś interesującego dla siebie. Na zbliżające się wakacje życzę Wam wielu słonecznych dni, wypełnionych licznymi wrażeniami, także przyrodniczymi.

Salamandra

Co nowego u Nas:

 Nakładem Gorceńskiego Parku Narodowego ukazały się nowe wydawnictwa, które zostały sfinansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Są to:

- wznowione przewodniki po ścieżkach edukacyjnych: „Dolina Kamienicy”, „Dolina Gorceńskiego Potoku” i „Wokół doliny Poręby”,
- widokówki prezentujące walory przyrodnicze Ostoi Gorceńskiej.

 Niebawem dostępne będą również:

- zestaw edukacyjny dla początkującego ob-

serwatora ptaków „Poznaj 25 gatunków ptaków”, składający się z Poradnika Początkującego Obserwatora, zeszytu ćwiczeń dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów „Poznaj swoich skrzydlatych sąsiadów” oraz płyty z głosami gatunków przedstawionych w Poradniku, zawierającej komentarz pomagający w nauce ich rozpoznawania.

- książka popularno-naukowa „Skrzydłaci mieszkańcy Gorców”.

Wydawnictwa otrzymają, m.in. korespondenci kwartalnika „Salamandra” oraz uczestnicy zajęć, konkursów i imprez edukacyjnych organizowanych przez Gorceński Park Narodowy.

Nie przegap!

Gorczański Park Narodowy zaprasza:

- 24. maja mieszkańców Łopusznej i turystów na „Majówkę w Gajówce Mikołaja”,
- 14. czerwca do Gajówki Mikołaja na „Spotkanie tropicieli przyrody” – gra terenowa w dolinie Łopusznej,
- 12. lipca na „Szlak bohaterów Władysława Orkana” – wycieczka prowadzona przez pracownika GPN ścieżką edukacyjną „Na Turbaczyk”,
- 9. sierpnia do Gajówki Mikołaja na rodzinną imprezę plenerową pt. „Wakacyjne przygody na ścieżkach przyrody”,
- 10. sierpnia na wycieczkę ścieżką edukacyjną „Z Łopusznej na Jankówki”, której tematem będzie „Przyroda Gorczańskiego Parku Narodowego”.

SZLAKIEM POLSKICH PARKÓW NARODOWYCH

Drawieński Park Narodowy

Położony jest w północno-zachodniej części kraju, na Pojezierzu Południowopomorskim, w centralnej części Puszczy Drawskiej. W południowo-wschodniej części Parku łączą się ze sobą dwie główne rzeki: Drawa oraz Płociczna. Ich doliny nadają obszarowi Parku charakterystyczny kształt przypominający literę V. Park utworzony został 1 maja 1990 roku w celu ochrony krajobrazu równin sandrowych z ekosystemami wodno-leśnymi, a także z całym bogactwem występujących tu gatunków roślin, zwierząt, grzybów oraz ukrytych wśród puszczańskich lasów elementów dziedzictwa kulturowego. Herbownym zwierzęciem Parku jest wydra.

DRAWA. FOT. MARCIN BIELATKO

W Drawieńskim Parku Narodowym przeważają ekosystemy leśne stanowiące 83% jego powierzchni. Najwięcej jest borów sosnowych, będących wy-

nikiem gospodarki leśnej prowadzonej niegdyś na tych terenach. Występują również cenne przyrodniczo: żyzne buczyny, kwaśne buczyny, łęgi, olsy, grądy oraz bory bagienne. Najrzadszymi z drzew są jarząb brekinia i cis występujące na pojedynczych stanowiskach. Ważnymi komponentami przyrody Parku są torfowiska oraz ekosystemy łąkowe.

Istotnym składnikiem przyrody stanowiącym 9% powierzchni Parku są wody.

Poza rzekami Drawą i Płociczną przez Park przepływają także: Słopica, Korytnica, Runica, Cieszynka, Moczela i Sucha. W Parku znajduje się 20 jezior zróżnicowanych pod względem ekologicznym m.in.: Głodne Jezioro, Sitno, Płociczno, Ostrowieckie Martew, Płociowe,

Pecnik Duży. Unikatem hydrologicznym jest głębokie jezioro Czarne, o intensywnie szmaragdowej barwie, którego dno porastają łąki ramieni-

cowe. Specyficznym elementem sieci wodnej Drawieńskiego Parku Narodowego są wypływy wód podziemnych: źródła, wycieki i wysięki, a także torfowiska źródłiskowe.

Na obszarze Drawieńskiego Parku Narodowego współcześnie stwierdzono występowanie prawie 900 gatunków roślin tworzących około 160 zbiorowisk. Do najcenniejszych osobliwości flory występujących na terenie Parku należą: chamedafne północna, lipiennik Loesela, wełnianka delikatna czy podejrzon księżycowy.

Na terenie Parku występuje ponad 800 gatunków bezkręgowców oraz 200 gatunków kręgowców. Fauna Parku reprezentowana jest między innymi przez: 39 gatunków ryb, takich jak troć wędowna, pstrąg potokowy, certa, głowacz biało płetwy, 1 gatunek krągloustych, tj. minoga strumieniowego, 13 gatunków płazów: rzekotkę drzewną, kumaka nizinnego, traszkę grzebieniastą oraz pospolicie występujące żaby: wodna, moczarowa i 5 gatunków gadów w tym żmii zygzakowatej. W Parku występuje około 160 gatunków ptaków, są to między innymi: bielik, puchacz, włochatka, kormoran, zimorodek, gągoł, trzmieljad, derkacz, żuraw, kobuz, pliszka górska i dzięcioł zielony. Spośród ponad 40 gatun-

ków ssaków najłatwiej spotkać możemy jelenia, sarnę, dziką, lisa czy zającą. Nad wodą widać działalność bobrów oraz ślady bytowania wydr. Drawieński Park Narodowy może również poszczycić się obecnością wilków.

Na dziedzictwo kulturowe Drawieńskiego Parku Narodowego składają się między innymi: dawne układy osadnicze, zabudowania wsi i osad leśnych lub ich pozostałości, drogi brukowe i historyczne trakty często obsadzone alejami rodzimych gatunków drzew oraz mosty łączące tereny pomiędzy rzekami Parku. Z rzekami związane są także pozostałości dawnych młynów, hut szkła oraz bindugi. Warta odwiedzenia jest funkcjonująca na Drawie od końca XIX wieku do dziś elektrownia wodna Kamienna.

Przez teren Drawieńskiego Parku Narodowego przebiegają również historyczne trakty: średniowieczna Droga Solna, którą wożono sól z Kołobrzegu do Wielkopolski, Droga Marchijska, prowadząca z Nowej Marchii do państwa krzyżackiego oraz Droga Stargardzka, łącząca Wielkopolskę z Pomorzem.

Dla turystów wytyczono 10 szlaków pieszych, 6 ścieżek dydaktycznych, 2 szlaki konne. Do uprawiania turystyki wodnej udostępniona jest rzeka Drawa. W wyznaczonych miejscach można również wędkować. Szczegółowe informacje dla odwiedzających znajdują się na stronie www.dpn.pl oraz w Punktach Informacyjnych Parku.

Ewa Baczyńska
Drawieński Park Narodowy

PORTRETY MIESZKAŃCÓW OSTOI GORCZAŃSKIEJ

Portret wydry

Wydra to zwierzę o sympatycznym wyglądzie, lśniąącym futerku oraz zgrabnych ruchach. U wielu z nas budzi przyjazne uczucia. Negatywne emocje wywołuje głównie u hodowców ryb. Tępniona przez dziesiątki lat ze względu na cenne futro i opinię szkodnika znalazła się na krawędzi zagłady. Chroniona od 1955 roku nie jest już gatunkiem zagrożonym wyginięciem w Polsce. Przeciwnie, w ostatnich latach wzrasta jej liczebność oraz zwiększają się obszary jej występowania.

Jest zwierzęciem ziemnowodnym. Gdzie możemy ją spotkać?

Środowiskiem jej życia są głównie rzeki, stawy i jeziora. W górach najchętniej wybiera potoki o czystej wodzie, szybkim nurcie i obfitujące w ryby. Od zasobności w pokarm czyli ilości ryb zależy wielkość jej terytorium. Jedna wydra penetruje 3–15 km brzegu. W swoim rewirze posiada kilka kryjówek, najczęściej pod wykrotami, gałęziami i wśród trzciny. Jako schronienia wykorzystuje również szczeliny skalne, jamy wymyte w brzegu, a także nory wykopane przez bobry.

Wydra doskonale przystosowała się do przebywania w wodzie. Dzięki elastycznemu kręgosłupowi i opływowym kształtom porusza się falującymi ruchami ciała, przypomina-

jąc pod tym względem fokę. Swoich krótkich kończyn używa tylko podczas wolniejszego pływania. Przy wykonywaniu nagłych zwrotów czy skrętów pomocne są błony pławne, które ma między palcami, a także masywny ogon działający jak ster. Jej gęsta, wodoodporna sierść składa się z dwóch warstw.

Na wierzchu ma długie, silnie natłuszczone włosy, które chronią skórę przed zamakaniem. Pod nimi schowane są krótkie, puchowe włoski, pomiędzy którymi znajduje się powietrze. Warstwa puchowa zabezpiecza zwierzę przed zimnem, a podczas pływania zwiększa jego wyporność. Gdy wydra nurkuje, specjalne fałdy skórne automatycznie zamykają jej uszy i nozdrza. Bez zaczerpnięcia powietrza potrafi przepłynąć 300–400 m. Pod wodą może przebywać do 45 sekund, a w chwili zagrożenia nawet do 4 minut.

Jest drapieżnikiem. Co jada wydra?

Podstawowym pokarmem wydry są ryby, ale zjada również raki i płazy, głównie żaby trawne. Jej dieta zmienia się w zależności od siedliska i pory roku. Wiosną, ponad 80% masy jej posiłków stanowią ryby, latem już tylko połowę. Aby przeżyć zwierzę potrzebuje około 1 kg pożywienia dziennie.

Żyje też na lądzie. Jak wytropić wydrę?

Tropy wydry najczęściej spotkamy na piaszczystych i błotnistych brzegach zbiorników wodnych. Charakterystyczny odcisk łapy z pięcioma palcami i widocznym śladem błony pławnej zaobserwować możemy również zimą. W głębszym śniegu dostrzeżemy także ślad jej długiego i masywnego ogona.

Jej obecność zdradzają też pozostawione resztki pożywienia. Najczęściej to łuski i ości ryb oraz skorupy małż. Równie znaczącym śladem obecności drapieżnika są odchody. Ze względu na urozmaicone pożywienie kał może mieć różne zabarwienie. Gdy głównym składnikiem diety są ryby, to odchody mają barwę srebrzystą oraz intensywny zapach zepsutej ryby. Przewaga płazów w pokarmie nadaje im ciemno czarne zabarwienie. Gdy spotkamy odchody o lekko czerwonym kolorze to znak, że wydra odżywiała się rakami.

Jest samotnikiem. Jak porozumiewają się wydry?

Najważniejszą formą komunikowania się wydr jest sygnalizacja zapachowa. Resztki pożywienia, odchody oraz wydzieliny pozostawiane w charakterystycznych miejscach, np. na usypanych kopczykach ziemi czy wystających z wody kamieniach, pełnią rolę graniczników ich terytoriów. Wonnymi śladami zaznaczają również liczne schronienia, legowiska, a także nory z młodymi. Ta forma porozumiewania się ma przede wszystkim ograniczyć wrogie zachowania wobec sąsiadów – innych wydr. Dzięki temu rzadko dochodzi do bezpośrednich konfrontacji, mimo że terytoria samic i samców w znacznym stopniu się pokrywają. Inną formą komunikacji wydr są różnego rodzaju dźwięki. Gdy zwierzę obserwuje otoczenie z wody czy też z lądu możemy usłyszeć osobliwe prychnięcie. Podczas spotkania z niemile widzianym sąsiadem niechęć i złość wobec niego wyraża poprzez miauczenie. Broniąc swojego terytorium agresywnie „krzyczy”. Chcąc zaznaczyć swą obecność wydaje dźwięki podobne do gwizdów.

Krystyna Popko-Tomasiewicz

SALAMANDRA OPOWIADA

Wakacje z gorceńską przyrodą

Wakacje to czas górskich wędrówek. Miłośnicy przyrody i pięknych krajobrazów, którzy wyruszą na szlaki turystyczne i ścieżki edukacyjne Gorczańskiego Parku Narodowego przeżyją interesujące spotkania z naturą. Dla większości odwiedzających najbardziej atrakcyjne są polany z malowniczymi widokami oraz barwnie kwitnącymi łąkami. Wędrowcy, którzy dotrą w najwyższe partie Gorców, na szlaki wiodące przez górnoregłowe świerczyny, zapewne będą się zastanawiać, jakie są przyczyny zamierania drzewostanu na tak dużym obszarze i czy można temu zapobiec? Suche świerki mogą sprawiać przynębiające wrażenie. Trzeba jednak wiedzieć, że ich obumieranie to proces naturalny spowodowany działaniem wielu czynników, jak: długotrwałe susze, huraganowe wiatry oraz żerowanie owadów (w przeszłości głównie zasnuj wysokogórskiej, a obecnie kornika drukarza). Proces ten jest obserwowany już od wielu lat nie tylko w Gorcach, ale też w innych pasmach Beskidów oraz w innych częściach Europy.

są badania nad procesami zamierania i odradzania się boru górnoregłowego. Dzięki długotrwałemu monitorowaniu wiemy, że to co z ludzkiego punktu widzenia wydaje się klęską jest tylko jednym z etapów złożonego procesu przyrodniczego, który trwa wielokrotnie dłużej niż życie człowieka. Pozornie martwy, „smutny” las jest pełen życia, a suche drzewa – stojące i powalone – są niezbędnym składnikiem ekosystemu. Na leżących, zbutwiałych kłodach wyrasta nowe pokolenie świerków. Na takim podłożu mają one więcej światła i przestrzeni, niż siewki rosnące na glebie pokrytej roślinnością runa. Martwe pnie porośnięte mchami i porostami są środowiskiem życia owadów, grzybów i mikroorganizmów, biorących udział w procesie rozkładu materii organicznej. Substancje pochodzące z rozkładu drewna są niezbędne dla rozwoju nowego pokolenia drzew oraz całego zespołu roślin współtworzących ekosystem leśny.

GÓRNOREGŁOWY BOR ŚWIERKOWY

— PRZEMIANA POKOLEN. FOT. JAN LOCH

PRÓCHNIEJĄCE KLODY. FOT. JAN LOCH

Na obszarze ochrony ścisłej w Gorczańskim Parku Narodowym, od 20 lat prowadzone

Świerczyny z martwymi drzewami, są też siedliskiem zagrożonych gatunków ptaków, jak **dzięcioł trójpalczasty** i **sóweczka**. Pierwszy z wymienionych jest najrzadszym w Pol-

sce przedstawicielem dzięciołów. Jego głównym pożywieniem są larwy kornika drukarza, a miejscem na gniazdo – dziupla wykuta w martwym pniu świerkowym. Sóweczka – najmniejsza wśród europejskich sów chętnie gnieździ się w świerkowych dziuplach wykutych przez **dzięcioła czarnego**, który również zamieszkuje bory.

DZIECIOŁ TRÓJPALCZASTY. FOT. PAWEŁ ARMATYS

SÓWECZKA. FOT. PAWEŁ ARMATYS

Przerzedzone świerczyny z bogatym runem obfitującym w borówkę czarną są ostoją **głuszca**, należącego do skrajnie zagrożonych gatunków w Polsce. Niewielka gorceńska populacja liczy około 30–40 osobników. Zimą jego główne pożywienie to pędy świerków i jodeł. Wakacyjne wędrowki dają możliwość poznania i zrozumienia praw przyrody, które nie mieszczą się w prostych schematach stworzonych przez człowieka.

Mariola Stefanik

WIEŚCI ZE ŚWIATA PRZYRODY

Wierzbówka kiprzyca

W Gorcach, letnie miesiące charakteryzuje wielka różnorodność kolorów. Kwitnące w dużych skupieniach rośliny tworzą barwne plamy w krajobrazie, harmonizujące z zielenią lasów i błękitem nieba.

Jedną z nich jest **wierzbówka kiprzyca**, pospolita bylina, która w rozległych łąkach porasta obrzeża lasów i polan, miedze, nieużytki, skraje dróg. Występuje na glebach zasobnych w azot, zarówno u podnóży gór, jak i w wyższych położeniach. Fioletoworóżowe kwiaty towarzyszą nam przez cały okres wakacji. Roślina wyróżnia się wysokością – proste wzniesione łodygi wyrastają ponad 1 m. Ma miękkie lancetowate liście, jaśniejsze po spodniej stronie. Kwiatostany rozwijają się stopniowo, począwszy od kwiatów najniżej położonych. Po przekwitnięciu na łodydze pozostają szpiczaste owocnie w kształcie długich torebek. Wysypują się z nich liczne nasiona zaopatrzone białym puchem, ułatwiającym rozsiewanie przez wiatr. W tym czasie łąny wierz-

WIDOK Z GORCA KAMIENICKIEGO. NA PIERWSZYM PLANIE ŁAN WIERZBÓWKI KIPRZYCY. FOT. PAWEŁ ARMATYS

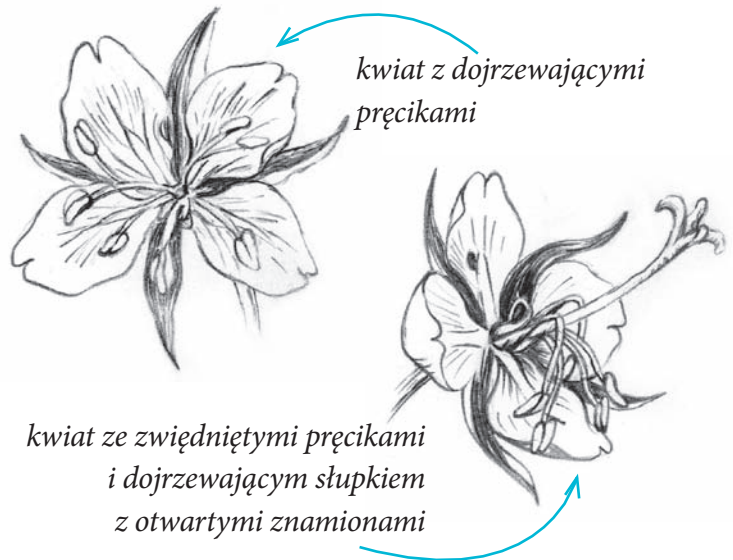

bówki koprzyicy zmieniają barwę na srebrzystobiałą.

Roślina wytworzyła interesujący mechanizm chroniący kwiat przed samozaopyleciem, nazywany przez botaników przedprątnością. W pierwszym stadium kwitnienia rozwijają się pręciki, dopiero gdy zwiędną powiększa się słupek. Etapy rozwoju kwiatów są bardzo łatwe do obserwowania.

Miododajna wierzbowka ceniona jest przez pszczelarzy. Jej kwiaty wytwarzają duże ilości bogatego w cukier nektaru, chętnie pobieranego przez pszczoły. Pożytkiem, czyli naturalnym pokarmem dla tych owadów, jest także pyłek.

Roślina wykorzystywana była w medycynie ludowej. Napar z liści stosowano przy bezsenności, depresji oraz niektórych zaburzeniach żołąd-

Kwiaty przedprątne wierzbowki koprzyicy

kowo-jelitowych. Proszkiem z suszu posypywano trudno gojące się rany.

Swoją urodą roślina zachwycała wrażliwych poetów. Władysław Orkan wierzbowkę koprzycę, nazywaną w gwarze Zagórczan gibrzyzną, porównywał do „wysokiego zboża o długiej rżesie różowego kwiecia”. Dzisiaj cieszy oko turystów wędrujących po gorcezańskich szlakach i jest wdzięcznym tematem fotografii przyrodniczej.

Ewa Strauchmann

Z PLECAKIEM NA SPOTKANIE Z GORCAMI

Zapraszamy

do poznania bogactwa przyrodniczego parku dworskiego w Porębie Wielkiej. Dla miłośników aktywnego spędzania czasu połączonego z zabawą i zdobywaniem wiedzy przygotowaliśmy **quest pt. „A może Ewa nie знаła drzewa”**.

Wytnij quest, odwiedź park dworski w Porębie Wielkiej, ruszaj w trasę i baw się dobrze.

Ulotkę questu będzie można pobrać także z naszej strony internetowej:
www.gorcepn.pl

Jeżeli zagadek wciąż jeszcze Ci mało
To drożką w lewo podążaj śmiało.
Tam spotkasz się z kolejnym drzewa gatunkiem
Który przed wężem był kiedyś ratunkiem.

Drzewa te dawniej przy chałupach rosy

Myszę, że wiesz – to 18 _____ 21

Wkrótce niespodziankę będziesz miał nie lada.

Dendrolog Pacyniak, który drzewa bada

Opisał najgrubszy wiąz górski w kraju

który rósł przez wieki w tego parku skraju.

Nasze ścieżki do niego rychło Cię zawiodą

Bądź czujny i otwarty, to spacer z przyrodą!

I oto on, w całej swej okazałości!

Zaprasza Cię Ł _____ 30 _____ 11 _____ na wiekowe włosci.

Niestety ząb czasu nadszarpnął mu mocy

Choć martwy, wymagał wsparcia i pomocy.

Zatrzymaj się! Przyłóż do drewna ucho

Czas 10 pokoleń nie może brzmieć głucho!

Przeczytaj tekst o nim, a wiele się dowiesz

Będziesz miał okazję to innym opowiesz!

Tu trasa naszego questu musi zawrócić

Idź prosto, na aleję główną staraj się powrócić.

Mimiesz ruiny blaszanym dachem przykryte

To resztki dworu Wodzickich w zieleni skryte.

Potem skręć w prawo, szeroką aleję zobaczysz

Tu jeszcze jedno drzewo poznać raczysz

_____ b _____ 5 _____ 6 _____

Przed bramą, idź na lewo, schodami w górę

Trudy spaceru poczujesz przez skórę.

I choćbyś miał zgoła odmienną chęć

Na brukowanym placu również w lewo skręć!

Znajdziesz się naprzeciwko dyrekcji budynku

Czekać Cię tu będzie chwila odpoczynku.

Zbierz kolejne literki wśród wersów rozsiane

Wpisz je poniżej! Hasło będzie znane!

Wiąz

Wiąz

robinia
akacja

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23
24 25 26 27 28 29 30 31

Poszukaj skarbu przy wejściu, po prawej stronie
Jeśli go znajdziesz – Gratulacje! I na tym koniec.

Gdzie to jest:

Gorczański Park Narodowy powstał w 1981 roku. Swym zasięgiem (7030 ha) obejmuje centralną i północną zachodnią część Gorców. Jego siedziba znajduje się w Porębie Wielkiej w dawnym parku dworskim, którego układ prawdopodobnie jest dziełem Stanisława Wodzickiego. Park od 1934 roku chroni dorodne okazy rodzimych gatunków drzew: lip, wiązów górskich, jesionów, jaworów.

Jak dojechać?

Najłatwiej dojechać z trasy popularnej zakopianki. W miejscowości Lubień należy zjechać na drogę do Mszany Dolnej. W Mszanie należy obrać kierunek Zabrzeż, by po kilkuset metrach zjechać na drogę do Niedźwiedzia i Poręby Wielkiej. Poniżej współrzędne GPS parku dworskiego. E20°47,100"; N49° 37'2,100"

Początek questu:

Północno-wschodnia brama parku dworskiego w Porębie Wielkiej.

Czas przejęcia:

ok. 40 min.

Questuj z nami 😊

Park dworski hrabiów Wodzickich w Porębie Wielkiej

Fot. Marek Ruciński

Poznajemy drzewa

A może Ewa nie znała drzewa ?

Gorczański Park Narodowy

Poręba Wielka 2014

Koncepcja questu, tekst: Krystyna Popko-Tomasiewicz

grab

A więc dalej w drogę, ciesz się tą zabawą!
 Skręć jak wiedzie ścieżka, czyli ostro w prawo.
 Szlak prowadzi prosto, ale Ty spojrz w lewo
 Zobaczysz tam jedno $\frac{24}{3}$ --- --- drzewo.
 Kora jego falista, koloru ciemnego
 Kryje twarde drewno g $\frac{22}{2}$ --- --- zwyczajnego.

Idąc dalej wejdziesz na kamienny mostek
 Sprawdź czy woda pod nim sięga Twoich kostek.
 Skalom na nim przyjrzyj się przez chwilę
 Ja tymczasem zagadką moment ten umilę.
 Miliony lat temu glazy te powstały
 Gdy wody do morza drobny piasek pchały.
 Nazwę tej skały sam łatwo utworzysz,
 Gdy do liter poniżej kierdel $\frac{27}{10}$ --- --- dołożysz.

Piasek $\frac{25}{31}$ --- ---

Brukowaną ścieżką ruszaj dalej śmiało
 Rozwiązać zagadek masz jeszcze niemało.
 Przejdź parę metrów, o stronę nie pytaj
 Tabliczkę o wiązcie dokładnie przeczytaj.
 Podaj nazwę choroby, która drzewa dotyka
 A winien temu grzyb, co naczynia zatyka.

lipa

$\frac{7}{13}$ --- ---

Idź dalej prosto, aż do skrzyżowania
 Obierz dalszy kierunek wedle swego uznania.
 Jeśli pójdziesz na zachód, to mój się gorliwie
 Wybierając przeciwny, wędruj z nami cierpliwie.
 Wnet spotkasz się z lip dorodnych rodziną
 To skłonność do odrósłi jest tego przyczyną.
 Odszukaj drzewo tabliczką wyróżnione
 Tam wskazanie dla nas jest umieszczone.

„Pomnik przyrody prawem chroniony”
 A nad nią orzeł, ale bez $\frac{1}{26}$ --- ---

Teraz w alejkę kasztanowców ostro skreć
 Policz, rośnie ich tam siedem czy też pięć?
 Ich ojczyzną jest obszar $\frac{9}{12}$ --- --- $\frac{20}{2}$ --- ---
 Dopiero w wieku XVII przybyły do Polski.

- 1 Brama wejściowa
- 2 Tablica informacyjna
- 3 Kapliczka
- 4 Wiaź Łokietka
- 5 ruiny dworu
- 6 Dyrekcja GPN

Bo to park jest zabytkowy od lat $\frac{23}{4}$ --- --- dziesięć.
 Licząc także okres wojny, gdy podlegał cięciu.
 Dokładną datę poznasz czy z rachunkiem się zgadza
 Na tablicy „Park dworski...” co turystom doradza.

--- --- 4

Ale teraz idź w lewo, ścieżką, obok muru,
 Omszony jawor tam stoi, niczym leśne guru.

„Kosztowne drzewo, wdzięczny jaworze
 Ty chociaż w głuchym rodził się borze
 Przecie natura tym cię uczciła,
 Że dała głosu pięknemu siału”.

Wiedział już o tym poeta Kochowski
 Wie każdy $\frac{1}{29}$ --- --- k i wirtuoz Brodski.
 Że nie z zacnego dębu, ani miękkiej lipki,
 Ale z $\frac{14}{15}$ --- --- $\frac{8}{8}$ --- --- drewna najlepsze są skrzypki.

jawor

Witaj w Porębie Wielkiej, turysto drogi
 Miło, że tu jesteś! Wejrzyj w nasze progi!

Przywiodła Cię do nas aleja jaworów
 Starym zwyczajem prowadząc do dworu.
 Zbliż się do bramy, wzrok skieruj ku górze.
 Tam daszek drewniany na kamiennym murze.
 Pod nim, na łańcuszku wisi sztyld drewniany,
 Na nim tekst z nazwiskiem wygrawerowany.
 Ród hrabiów $\frac{28}{19}$ $\frac{16}{16}$ --- --- $\frac{4}{4}$ --- --- wlaśdał tu przez lata
 Pozostała po nim scheda przebogata.

Tu, przy wejściu głównym, quest nasz ma początek.
 Zatem dziarsko ruszaj w drogę! Poznaj ten zakątek!

W którąkolwiek pójdziesz stronę, prosto czy też lewo
 Na swej drodze spotkasz wszędzie okazałe drzewo.

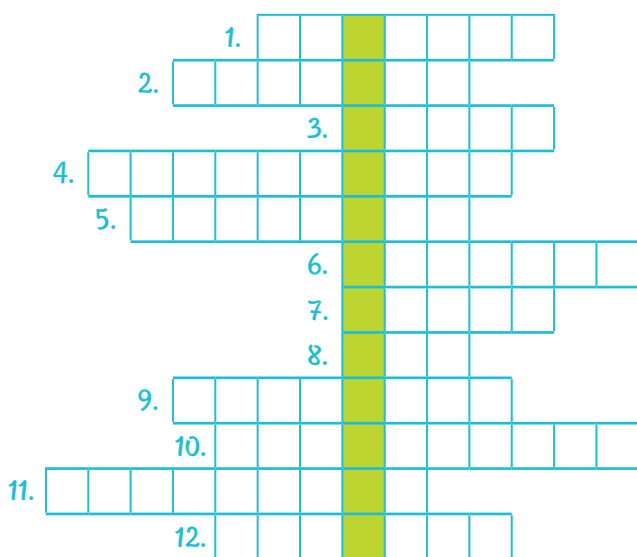
ZAGADKI SALAMANDRY

Gdy otrzymacie letnie wydanie naszego kwartalnika myślni będziecie już na wakacjach. Dlatego tym razem salamandra przygotowała dla Was bardzo łatwe zagadki. Zapraszam do ich rozwiązania.

Na odpowiedzi czekam do **15. lipca 2014 r.**

Krzyżówka z „Naj...”

Po rozwiązaniu krzyżówki litery z wyróżnionych pól utworzą hasło

Hasło:

1. Najsłynniejszy gorczański baca.
2. Najwyższy szczyt Gorców.
3. Najwyższe góry w Polsce.
4. Najmniejszy z dzięciołów.
5. Najmniejsza z sikor.
6. Największy przedstawiciel kuraków leśnych w Polsce.
7. Najbardziej znany gorczański pisarz (pseudonim artystyczny) pochodzący z Poręby Wielkiej.
8. Największy dziki kot zamieszkujący GPN.
9. Najmniejsza przedstawicielka sów.
10. Największy przedstawiciel polskich płazów ogoniastych.
11. Najdłuższy gorczański potok.
12. Największa europejska sowa.

Zgadnij!

Zakreśl litery którymi oznaczone są prawidłowe odpowiedzi i wpisz je w poniższe pola, a dowiesz się jak nazywała się oswojona wydra Jana Chryzostoma Paska, którą opisał w swoich „Pamiętnikach” z lat 1690–1695. Oswojona wydra była bardzo mądra, potrafiła nawet przynieść na żądanie rybę swemu panu.

1. Który z wymienionych parków narodowych ma w swoim logo wydrę

- A – Gorczański
- R – Drawieński

2. Wydra prowadzi tryb życia

- O – wodno-lądowy
- K – tylko lądowy

3. Głównym pożywieniem wydry są

- B – ryby
- G – rośliny wodne

4. Wydra należy do rodziny

- E – bobrowatych
- A – łąsicowatych

5. Sierść wydry pełni funkcję

- L – ozdobną
- K – ochronną

Odpowiedzi

Odpowiedzi na zagadki z poprzedniego numeru – „Salamandra” wiosna 2014

1. żaba trawna, 2. ropucha szara, 3. kumak górski, 4. salamandra plamista, 5. traszka górską, 6. traszka grzebieniasta, 7. traszka karpacka, 8. traszka zwyczajna. **Kumak górski oraz traszki: karpacka i grzebieniasta** to płazy, które występują na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego i są chronione w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Nagrody za prawidłowe rozwiązanie zagadek salamandry z wiosennego numeru otrzymują: **Anna Kołodziej i Zuzanna Figura z Mszany Dolnej, Wiktoria Pawlik z Ochotnicy Dolnej i Marta Kielusiak z Koniny**

STRONY DLA NAJMŁODSZYCH

Historia Basi – gorczańskiej wydry

Wydry to wyjątkowo zwinne i budzące sympatię zwierzęta. Świetnie pływają i nurkują. Młode wydrzeta chętnie ścigają się i mocują ze sobą, a podczas zabaw w wodzie wykonują wręcz cyrkowe akrobacje. Z tego względu stanowią wdzięczny obiekt obserwacji, a przy ich wybiegach w ogrodach zoologicznych zbierają się liczne grupy wielbicieli. Jeśli ktoś z Was planuje odwiedzić ZOO w Krakowie, to ma szansę spotkać tam wydrę, która urodziła się i spędziła pierwsze miesiące życia w Gorczańskim Parku Narodowym. Dziś opowiem Wam jej historię.

W DNIU ZNALEZIENIA. FOT. WANDA NIEDOŚPIĄK

Basia – takie imię nadała jej opiekunka Pani Wanda – została znaleziona na początku października 2011 r. w potoku nieopodal leśniczówki w Koninkach. Jak opowiada leśniczy Antoni, mąż Pani Wandy, jej ciche popiskiwanie słyszał już dwa wieczory wcześniej. Źródła nieznanego dźwięku poszukiwał za dnia, jednak bezskutecznie. W końcu zdecydował się na pomoc psa, który szybko doprowadził go do szarego maleństwa. Dosłownie maleństwa, bo znaleziona wydra mieściła się w dłoniach Pani Wandy.

Leśniczy miał niemałą trudność z określeniem dokładnego wieku zwierzątka. Na podstawie swojej wiedzy o tym, że wydry rodzą się ślepe i niedołożne, a ich sierść zmienia swoją barwę od ciemnoczekoladowej po popielatą z brązowym odcieniem ocenił, że Basia z pewnością urodziła się ponad miesiąc temu. Oczy małych wyderek otwierają się dopiero po 28–35 dniach, a Basia miała je szeroko otwarte. Jej stalowoszare futerko lśniło i zachęcało do przytulenia. Zagadką było to, co stało się z jej matką? Dlaczego

BASIA Z ULUBIONYM KOCYKIEM. FOT. WANDA NIEDOŚPIĄK

ją porzuciła? Wydrze mamy są z natury bardzo troskliwe i czule opiekują się swoim potomstwem. Wniosek był więc jeden. Najprawdopodobniej zginęła, bo gdyby żyła, to na pewno usłyszałyby swoje dziecko, które kwiliło przez tak długi czas.

BASIA Z OPIEKUNKĄ. FOT. JAN LOCH

Opieka nad Basią była nie lada wyzwaniem dla Pani Wandy. Niestety brak było nawet we „wszechwiedzącym” Internecie wskazówek dotyczących wychowywania młodej wydry. Pani Wanda zdała się na własną intuicję. Początkowo karmiła ją za pomocą strzykawki, potem z buteleczki ze smoczką dla niemowląt. Małeństwo polubiło kukurydzianą kaszkę oraz kurze żółtka. Uwielbiało również kąpiele w misce, chociaż miało możliwość pływania w większej wanience. Gdy opiekunka wkładała Basię do umywalki, ona pyszczkiem zatykała odpływ i bawiła się wodą. Podczas wyjmowania jej z kąpieli zaczęła fuczała domagając się kontynuacji wodnych zabaw. Do karmienia wzywała opiekunkę co trzy godziny, również w nocy. W miarę dorastania ilość posiłków zmniejszała się. Pani Wanda przed każdym karmieniem, czy też zabawą z podopieczną musiała najpierw otulić swoje ręce w jej kocyk i „przejąć” jej zapach. Młoda wydra nerwowo reagowała na obce zapachy. Zdarzyło się jej ugryźć Pana Antoniego, gdy ten próbował pogłaskać ją w chwilę po kontakcie

ze swoim psem. Basia, zwyczajem młodych wydr dużo czasu poświęcała na zabawy, bardzo chętnie bawiła się ze swoją opiekunką. Najbardziej lubiła zabawę w chowanego, kryjąc się pod kamizelką Pani Wandy. Nauczyła się reagować na swoje imię.

Z każdym tygodniem gdy rosła, wraz z nią poszerzał się obszar, którego potrzebowała do życia i codziennych zabaw. Po upływie 1,5 miesiąca leśniczówka okazała się za mała. Zwierzę potrzebowało większej przestrzeni, a dodatkowym problemem stał się również stały pokarm. Gorce to nie Mazury i o świeże ryby nie tak łatwo. Opiekunowie stanęli przed trudną decyzją. Wiedzieli, że wychowana przez człowieka wydra nie może wrócić do natury. Dla jej dobra należało ją oddać, najlepiej do krakowskiego ZOO, które miało doświadczenie w opiece nad tymi drapieżnikami.

CZAS OPUŚCIĆ GOŚCINNE PROGI LEŚNICZÓWKI. FOT. JAN LOCH

W połowie listopada Basia, wraz ze swoją opiekunką i dwoma pracownikami Parku wyruszyła w podróż do Krakowa. Wydra przeczuwając bliskie rozstanie z Panią Wandą nie opuszczała jej ani na krok. Nie skorzystała z możliwości podróżowania w specjalnie przygotowanym koszyku. Całą drogę spędziła na kolanach opiekunki. Rozstanie było trudne, zwłaszcza dla Pani Wandy, która do dziś wspomina te chwile z ogromnym wzruszeniem.

Krystyna Popko-Tomasiewicz

GALERIA SALAMANDRY

Wystawa fotograficzna „Gorce w Naturze 2000”

Zapraszamy do obejrzenia wystawy fotograficznej „Gorce w Naturze 2000”, która prezentuje gatunki ptaków, ssaków, płazów, owadów oraz siedliska leśne i nieleśne występujące na obszarze Gorców, chronione w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

W najbliższych miesiącach można ją obejrzeć w:

- Ojcowskim Parku Narodowym – maj–czerwiec
- Pienińskim Parku Narodowym – lipiec–sierpień

GASIOREK. FOT. PAWEŁ ARMATYS

ZIMORODEK. FOT. GRZEGORZ LEŚNIEWSKI

BOCIAN CZARNY. FOT. GRZEGORZ LEŚNIEWSKI

MUCHOŁÓWKA BIAŁOSZYJA. FOT. JANUSZ TOMASIEWICZ

„Salamandra” – kwartalnik dla dzieci i młodzieży, egzemplarz bezpłatny

WYDAWCA: Gorczański Park Narodowy

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Anna Kurzeja, Mariola Stefanik, Ewa Strauchmann, Paweł Czarnota

ADRES KORESPONDENCYJNY: „Salamandra”, Gorczański Park Narodowy

Poręba Wielka 590, 34-735 Niedźwiedź, tel.: 18 33-17-207 wew. 36, e-mail: gpn@gorcepn.pl, www.gorcepn.pl

SKŁAD I DRUK: Wydawnictwo MULTIGRAF s.c., ul Bielicka 76 C, 85-135 Bydgoszcz, tel. 52 340 41 37

NAKŁAD: 2000 egzemplarzy

ZDJĘCIE NA OKŁADCE: Potok Łopuszna. Fot. Marek Ruciński

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej